

OBWIESZCZENIE PRZEWODNICZĄCEGO RADY PAŃSTWA

z dnia 4 listopada 1985 r.

w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy z dnia 8 października 1982 r. o związkach zawodowych.

1. Na podstawie art. 6 ustawy z dnia 24 lipca 1985 r. o zmianie ustawy o związkach zawodowych i niektórych innych ustaw określających uprawnienia związków zawodowych (Dz. U. Nr 35, poz. 162) ogłasza się w załączniku do niniejszego obwieszczenia jednolity tekst ustawy z dnia 8 października 1982 r. o związkach zawodowych (Dz. U. Nr 32, poz. 216, z 1983 r. Nr 39, poz. 176, z 1984 r. Nr 21, poz. 101 oraz z 1985 r. Nr 35, poz. 162), z uwzględnieniem zmian wynikających z przepisów wydanych przed dniem ogłoszenia jednolitego tekstu i z zastosowaniem ciągłej numeracji artykułów, ustępów i punktów.

2. Podany w załączniku do niniejszego obwieszczenia tekst jednolity nie obejmuje:

1) następujących przepisów ustawy z dnia 8 paździer-

nika 1982 r. o związkach zawodowych (Dz. U. Nr 32, poz. 216):

a) art. 53 ust. 5 i 6 w brzmieniu:

„5. Rada Państwa w przypadkach uzasadnionych może skrócić termin określony w ust. 1 pkt 2 i 3 oraz ust. 4.

6. Po okresie trzech lat od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy Rada Państwa, po konsultacji ze związkami zawodowymi, dokona oceny przebiegu realizacji ustawy i w razie potrzeby wystąpi z inicjatywą jej zmiany.”

b) art. 56 w brzmieniu:

„Art. 56. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.”;

2) art. 25 ustawy z dnia 21 lipca 1983 r. o szczególnej regulacji prawnej w okresie przewyżczenia kryzysu społeczno-ekonomicznego oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 39, poz. 176) w brzmieniu:

„Art. 25. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, z tym że przepisy rozdziału 1 ustawy stosuje się począwszy od dnia zniesienia stanu wojennego, wprowadzonego uchwałą Rady Państwa z dnia 12 grudnia 1981 r. w sprawie wprowadzenia stanu wojennego ze względu na bezpieczeństwo państwa i zawieszono uchwałą Rady Państwa z dnia 19 grudnia 1982 r. w sprawie zawieszenia stanu wojennego.”

3) art. 2 ustawy z dnia 6 kwietnia 1984 r. o zmianie ustawy o związkach zawodowych (Dz. U. Nr 21, poz. 101) w brzmieniu:

„Art. 2. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.”

4) art. 7 ustawy z dnia 24 lipca 1985 r. o zmianie ustawy o związkach zawodowych i niektórych innych ustaw określających uprawnienia związków zawodowych (Dz. U. Nr 35, poz. 162) w brzmieniu:

„Art. 7. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.”

Przewodniczący Rady Państwa: *H. Jabłoński*

Załącznik do obwieszczenia Przewodniczącego Rady Państwa z dnia 4 listopada 1985 r. (poz. 277)

USTAWA

z dnia 8 października 1982 r.

o związkach zawodowych.

Rozdział 1

Podstawy działania i cele związków zawodowych.

Art. 1. 1. Pracownicy mają prawo tworzenia i zrzeszania się w związki zawodowe.

2. Związki zawodowe są samorządne. W szczególności związki zawodowe mogą samodzielnie w sposób zgodny z prawem:

- 1) kształtować cele i programy swego działania,
- 2) uchylać statuty i inne akty wewnętrzne dotyczące działalności związkowej,
- 3) określać struktury organizacyjne,
- 4) określać zasady wyboru zarządów i innych organów kierowniczych związków.

Art. 2. 1. Związki zawodowe są niezależne od organów administracji państwowej i gospodarczej.

2. Związki zawodowe w swojej działalności statutowej nie podlegają nadzorowi i kontroli ze strony organów administracji państwowej.

3. Wszystkie związki zawodowe mają równe prawa. Organy państwowe obowiązane są traktować na równi wszystkie związki zawodowe.

4. Organy administracji państwowej i gospodarczej obowiązane są do powstrzymywania się od wszelkich działań prowadzących do ograniczenia niezależności związków zawodowych lub ich działalności zgodnej z prawem.

Art. 3. Związek zawodowy działa na podstawie statutu, który powinien być zgodny z Konstytucją Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej oraz innymi ustawami. W szczególności związki zawodowe stoją na gruncie zasad społecznej własności środków produkcji, będącej podstawą socjalistycznego ustroju Państwa, uznają określoną w Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej przewodnią rolę Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w budowie socjalizmu oraz konstytucyjne zasady polityki zagranicznej Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Art. 4. 1. Przynależność do związku zawodowego jest dobrowolna. Nikt nie może ponosić ujemnych na-

stępstw z powodu przynależności do związku, pełnienia w nim funkcji z wyboru lub pozostawania poza związkiem; w szczególności nie może to być warunkiem zawarcia umowy o pracę albo pozostawania w zatrudnieniu lub awansowania pracownika, jeżeli przepisy ustawy nie stanowią o zakazie przynależności do związku pracowników zatrudnionych w danym zakładzie lub na danym stanowisku.

2. Zasady ochrony stosunku pracy pracowników pełniących funkcje z wyboru w instancjach związkowych określają przepisy Kodeksu pracy i niniejszej ustawy.

Art. 5. Związki zawodowe reprezentują interesy zawodowe pracowników wobec kierownictw zakładów pracy, organów administracji państwowej i gospodarczej, organizacji społecznych, a także w stosunkach z organizacjami związkowymi innych krajów, oraz współpracują z tymi organami i organizacjami.

Art. 6. Związki zawodowe reprezentują i bronią praw i interesów pracowników w zakresie warunków pracy i płac oraz warunków socjalno-bytowych i kulturalnych, a w szczególności w zakresie:

- 1) polityki racjonalnego zatrudnienia oraz kształtowania praw i obowiązków wynikających ze stosunku pracy,
- 2) wynagrodzenia za pracę i innych świadczeń na rzecz pracowników,
- 3) bezpieczeństwa, higieny i kultury pracy,
- 4) warunków pracy kobiet i młodocianych,
- 5) świadczeń socjalnych dla pracowników i ich rodzin,
- 6) wypoczynku po pracy i kultury fizycznej, turystyki oraz czasów pracowniczych,
- 7) ochrony zdrowia pracowników i ich rodzin,
- 8) świadczeń chorobowych, emerytalno-rentowych i innych świadczeń z ubezpieczenia społecznego,
- 9) zaspokajania potrzeb mieszkaniowych pracowników,
- 10) kształtowania się cen i sytuacji rynkowej oraz kosztów utrzymania pracowników i ich rodzin,
- 11) rozwoju oświaty i kultury w środowiskach pracowniczych,
- 12) ochrony środowiska naturalnego.

Art. 7. Związki zawodowe współuczestniczą w kształtowaniu i realizacji zadań społeczno-gospodarczych rozwoju kraju, działają na rzecz pomnożenia dochodu narodowego i sprawiedliwego jego podziału. W szczególności związki zawodowe współdziałają z kierownikami zakładów pracy oraz działającymi w zakładzie pracy organami samorządowymi w zakresie tworzenia warunków sprzyjających wykonywaniu zadań przez zakłady pracy, wdrażaniu postępu technicznego i organizacyjnego, rozwojowi wynalazczości i racjonalizacji pracowniczej, poprawie jakości i wydajności pracy, efektywności gospodarowania oraz bezpieczeństwu i higienie pracy.

Art. 8. Związki zawodowe prowadzą działalność wychowawczą na rzecz kształtowania etyki zawodowej, sumiennego i rzetelnego wykonywania obowiązków pracowniczych, a także przestrzegania zasad współzycia społecznego.

Art. 9. Związki zawodowe mogą przystępować do międzynarodowych organizacji związkowych w celu reprezentowania zawodowych i społecznych interesów swych członków wobec społeczności międzynarodowej i działania na rzecz umacniania międzynarodowej solidarności ludzi pracy oraz upowszechniania postępu i sprawiedliwości społecznej.

Rozdział 2

Tworzenie związków zawodowych.

Art. 10. Zapewnia się prawo tworzenia związków zawodowych stosownie do przepisów niniejszej ustawy bez potrzeby uzyskania uprzedniego zezwolenia.

Art. 11. 1. Prawo tworzenia i zrzeszania się w związki zawodowe przysługuje osobom świadczącym pracę w ramach stosunku pracy; bez względu na podstawę takiego stosunku i stanowisko.

2. Prawo przynależności do związków zawodowych działających w zakładach pracy przysługuje również osobom wykonującym pracę nakładczą, a także wykonującym pracę na podstawie umowy agencyjnej, o ile nie są pracodawcami.

3. Związek zawodowy zrzesza pracowników zatrudnionych w danej gałęzi pracy, w danym rodzaju zatrudnienia lub zawodzie, w danym przedsiębiorstwie wielozakładowym lub zakładzie pracy.

Art. 12. 1. Przejście na emeryturę lub rentę osób określonych w art. 11 ust. 1 nie pozbawia ich prawa przynależności do związku.

2. Prawa przynależności do związku nie pozbawia również czasowe pozostawanie bez pracy w związku z jej poszukiwaniem.

Art. 13. Żołnierzom w czynnej służbie wojskowej, jak również osobom odbywającym zastępczo obowiązek służby wojskowej oraz funkcjonariuszom Milicji Obywatelskiej i Służby Więziennej nie przysługuje prawo tworzenia i zrzeszania się w związki zawodowe, a także brania czynnego udziału w działalności związku zawodowego, którego członkami byli w chwili powołania do służby.

Art. 14. Pracownikom zatrudnionym w jednostkach wojskowych i innych jednostkach organizacyjnych podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych nie przysługuje prawo tworzenia i zrzeszania się w związkach zawodowych.

Art. 15. 1. Pracownicy zatrudnieni w jednostkach wojskowych podległych Ministrowi Obrony Narodowej oraz w przedsiębiorstwach państwowych podległych Ministrowi Obrony Narodowej i Ministrowi Spraw Wewnętrznych mają prawo tworzenia i zrzeszania się odpowiednio w związkach zawodowych pracowników wojska i pracowników Ministerstwa Spraw Wewnętrznych — przy zachowaniu wymogów obronności i bezpieczeństwa Państwa.

2. Prawo zrzeszania się w związkach zawodowych nie przysługuje pracownikom:

- 1) zatrudnionym w jednostkach wojskowych podległych Ministrowi Obrony Narodowej, do których stosuje się ograniczenia przewidziane w ustawie o pracownikach urzędów państwowych,
- 2) zatrudnionym w jednostkach wojskowych określonych przez Ministra Obrony Narodowej, ze względu na szczególny charakter tych jednostek.

Art. 16. Pracownicy, o których mowa w art. 14 i art. 15 ust. 2, mogą tworzyć rady pracownicze. Minister Obrony Narodowej oraz Minister Spraw Wewnętrznych — każdy w zakresie swego działania — określają zasady współdziałania dowódców jednostek wojskowych i kierowników jednostek organizacyjnych z radami pracowniczymi, w tym także zakres spraw, w których wymagana jest opinia rady.

Art. 17. Zasady reprezentowania pracowników urzędów państwowych, sądownictwa i prokuratury, państwowego arbitrażu gospodarczego oraz organów kontroli państwowej określają odrębne przepisy.

Art. 18. 1. Osoby zamierzające założyć związek zawodowy wybierają komitet założycielski i uchwalają statut. Liczba założycieli ogólnokrajowej organizacji związkowej zrzeszającej pracowników w dniu złożenia statutu do rejestracji nie może być mniejszą niż 30 osób, a związku zawodowego zrzeszającego pracowników jednego zakładu pracy — mniejszą niż 10 osób.

2. Pracownicy zakładów pracy, w których stan zatrudnienia uniemożliwia utworzenie organizacji związkowej, mogą utworzyć wspólną organizację związkową o charakterze międzyzakładowym.

3. Zasady tworzenia organizacji, o których mowa w ust. 2, oraz reprezentacji pracowników zakładów pracy wobec ich kierownictw określi ogólnokrajowa organizacja międzyzwiązkowa.

Art. 19. 1. Statut związku zawodowego określa nazwę przez wskazanie nazwy zakładu pracy, gałęzi pracy, rodzaju zatrudnienia lub zawodu zrzeszanych pracowników, a ponadto siedzibę, terytorialny i podmiotowy zakres działania oraz cele związku, zasady nabywania i utraty członkostwa, prawa i obowiązki członków, strukturę organizacyjną i władze związku, tryb dokonywania ich wyboru i odwołania, źródła finansowania działalności związku, zasady uchwalania i zmiany statutu oraz sposób rozwiązania związku.

Wszyscy członkowie związku mają czynne i bierne prawo wyborcze. Statut może określić, kiedy funkcje administracyjne i funkcje z wyboru w związkach zawodowych nie mogą być łączone.

3. Wybory do władz związkowych odbywają się w głosowaniu tajnym.

Art. 20. 1. Związek zawodowy nabywa osobowość prawną oraz prawo do działania z dniem zarejestrowania.

2. Sąd odmówi rejestracji, jeżeli treść statutu wskazuje, że organizacja nie jest związkiem zawodowym w rozumieniu ustawy albo postanowienia statutu są niezgodne z jej przepisami.

3. Właściwy organ związku zawodowego ma obowiązek niezwłocznie zawiadomić sąd o zmianie statutu. W sprawie wpisania do rejestru zmiany statutu stosuje się odpowiednio ust. 2. Do czasu wydania postanowienia o wpisaniu do rejestru zmiany statutu obowiązuje statut dotychczasowy, z wyjątkiem postanowień lub decyzji związku, które podjęto na podstawie nowego statutu w chwili jego uchwalenia, jeżeli nie są one sprzeczne z prawem.

4. Sąd wykreśli związek zawodowy z rejestru:

- 1) w razie podjęcia w sposób przewidziany w statucie uchwały o rozwiązaniu związku,
- 2) jeżeli liczba członków związku utrzyma się poniżej pięćdziesięciu osób dłużej niż przez trzy miesiące.

Właściwy organ związku zawodowego ma obowiązek niezwłocznie zawiadomić sąd o powyższych okolicznościach.

5. Do rozpoznania spraw, o których mowa w ust. 1—4, stosuje się odpowiednie przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu nieprocesowym. Sprawy te powinny być rozpoznane niezwłocznie, nie później jednak niż w ciągu jednego miesiąca od złożenia wniosku. Od postanowienia sądu przysługuje środek odwoławczy do Sądu Najwyższego.

6. Przepis ust. 4 pkt 2 nie ma zastosowania do związku zawodowego zrzeszającego pracowników jednego zakładu pracy.

7. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, określi szczegółowy tryb postępowania rejestrowego.

Art. 21. 1. Związki zawodowe mają prawo tworzyć ogólnokrajowe organizacje związkowe oraz ogólnokrajowe zrzeszenia i organizacje międzyzwiązkowe. Do tych zrzeszeń i organizacji stosuje się odpowiednio przepisy ustawy.

2. Ogólnokrajową organizację związkową w gałęzi pracy, rodzaju zatrudnienia lub zawodzie mogą tworzyć pracownicy lub związki zawodowe, których terenem działania jest jeden zakład pracy.

3. Ogólnokrajową organizację międzyzwiązkową mogą tworzyć ogólnokrajowe organizacje związkowe.

4. Związki zawodowe, na zasadach określonych przez ogólnokrajową organizację międzyzwiązkową, mogą powoływać instytucje związkowego współdziałania w układzie terytorialnym i pokrewnych gałęzi pracy dla realizacji swych zadań, a w szczególności wspólnego zarządu majątkiem związkowym, prowadzenia działalności wydawniczej oraz reprezentowania interesów pracowników wobec właściwych organów państwowych w sprawach należących do zakresu działalności tych związków.

Rozdział 3

Prawa i obowiązki związków zawodowych.

Art. 22. 1. Związki zawodowe mają prawo opiniowania założeń lub projektów aktów prawnych oraz decyzji dotyczących praw i interesów ludzi pracy i ich rodzin, w tym warunków życia emerytów i rencistów. Dotyczy to w szczególności projektów planów społeczno-gospodarczych oraz projektów aktów prawnych i decyzji w sprawach, o których mowa w art. 6.

2. W zakresie obronności i bezpieczeństwa Państwa opiniowanie projektów aktów prawnych i decyzji, o których mowa w ust. 1, następuje według zasad i w trybie określonych odrębnymi przepisami.

3. W sprawach, o których mowa w ust. 1, mających istotne znaczenie dla ludzi pracy i ich rodzin, związkom zawodowym zapewnia się udział w pracach przygotowawczych nad projektami aktów prawnych lub decyzji.

4. Opinia związku zawodowego może być w szczególności przedstawiona na piśmie albo w toku bezpośrednich konsultacji przedstawicieli związku z właściwym organem władzy lub administracji. Opinią związku zawodowego wyrażona na piśmie powinna być przedstawiona właściwemu organowi władzy lub administracji w określonym przez ten organ terminie, jednak nie krótszym niż jeden miesiąc. Nieprzedstawienie opinii w tym terminie uważa się za nieskorzystanie przez związek zawodowy z prawa wyrażenia opinii.

5. W razie rozbieżności stanowisk, organ władzy terenowej lub administracji obowiązany jest ustosunkować się do postulatów lub opinii związku zawodowego i zawiadomić związek na piśmie o swym stanowisku wraz z jego uzasadnieniem.

6. W sprawach, o których mowa w ust. 1, związek zawodowy ma prawo wyrażania swej opinii publicznie. Zapewnia się związkom zawodowym prawo przedstawiania swych opinii na posiedzeniu właściwej komisji Sejmu lub rady narodowej i jej organów.

Art. 23. 1. Związkom zawodowym przysługuje prawo występowania z wnioskami w sprawie wydania lub zmiany ustawy albo innego aktu prawnego dotyczącego praw i interesów ludzi pracy i ich rodzin. Art. 22 ust. 6 stosuje się odpowiednio.

2. Organ państwowy, do którego skierowano wniosek, obowiązany jest, z zastrzeżeniem ust. 3, w terminie jednego miesiąca, a kierownik zakładu pracy — w terminie dwóch tygodni, przedstawić związkowi zawodowemu stanowisko wobec tego wniosku, a w razie negatywnego stanowiska — także jego uzasadnienie.

3. Określony w ust. 2 obowiązek dotyczy odpowiednio także Rady Państwa lub Rady Ministrów, jeżeli wniosek w sprawie wydania lub zmiany aktu ustawodawczego przedstawiła ogólnopolska organizacja międzyzwiązkowa.

Art. 24. 1. Związkom zawodowym przysługuje prawo zawierania układów zbiorowych pracy o zasięgu ogólnokrajowym. Układy takie obejmują wszystkich pracowników danej gałęzi pracy, bez względu na przynależność do związku.

2. W gałęziach pracy nie objętych układami zbiorowymi regulowanie warunków pracy i płacy następuje po uzgodnieniu ze związkami zawodowymi.

3. Związki zawodowe, ich organizacje zakładowe i organizacje ogólnokrajowe oraz właściwe organy administracji państwowej i gospodarczej mogą zawierać porozumienia o współdziałaniu w realizacji zadań, o których mowa w art. 6.

Art. 25. 1. Związki zawodowe sprawują społeczną kontrolę nad warunkami pracy i bytu pracowników i ich rodzin oraz działają na rzecz przestrzegania prawa pracy oraz poprawy bezpieczeństwa i higieny pracy.

2. Związki zawodowe kierują społeczną inspekcją pracy oraz uczestniczą, na zasadach określonych odrębnymi przepisami, w sprawowaniu nadzoru nad działalnością Państwowej Inspekcji Pracy, a także współdziałają z innymi

mi organami sprawującymi nadzór nad przestrzeganiem przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy.

3. Jeżeli w sprawach, o których mowa w ust. 1, zdaniem związku zawodowego postępowanie organu administracji państwowej lub gospodarczej jest niezgodne z prawem lub narusza zasady sprawiedliwości społecznej, związek może wystąpić do właściwego organu z interwencją i żądać usunięcia stwierdzonej nieprawidłowości. Właściwy organ jest obowiązany udzielić odpowiedzi w terminie dwóch tygodni. Odpowiedź odmowna wymaga uzasadnienia.

Art. 26. Związki zawodowe działają na rzecz ochrony zdrowia pracowników, współpracują z zakładami i placówkami społecznej służby zdrowia, a zwłaszcza z przemysłową służbą zdrowia, oraz mogą organizować i prowadzić własne sanatoria w oparciu o obowiązujące przepisy ustawowe. Związki zawodowe sprawują kontrolę nad rozdziałem skierowań sanatoryjnych oraz mogą dokonywać rozdziału tych skierowań na zasadach określonych odrębnymi przepisami.

Art. 27. 1. Ogólnokrajowa organizacja międzyzwiązkowa, na zasadach i w trybie określonych w Kodeksie postępowania cywilnego, ma prawo wnoszenia rewizji nadzwyczajnych od każdego prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych.

2. Ogólnokrajowa organizacja międzyzwiązkowa ma również prawo występowania do Sądu Najwyższego z wnioskami o ustalenie wytycznych w zakresie wykładni przepisów prawa pracy i ubezpieczeń społecznych oraz praktyki sądowej, jak też o wyjaśnienie tych przepisów prawnych budzących wątpliwości lub których stosowanie wywołało rozbieżności w orzecznictwie.

Art. 28. Związki zawodowe mają prawo dokonywania ocen warunków pracy, płacy i bytu pracowników. W tym celu związkom zapewnia się pełną informację o sytuacji społecznej i gospodarczej w skali kraju, województwa oraz zakładu pracy, z zastrzeżeniem obowiązku zachowania przez związki zawodowe tajemnicy państwowej, gospodarczej i służbowej.

Art. 29. 1. Związki zawodowe reprezentują i bronią praw i interesów emerytów i rencistów, a w szczególności przejawiają troskę o warunki ich życia oraz działają na rzecz utrzymywania przez nich stałej więzi z zakładem pracy.

2. Związki zawodowe uczestniczą w sprawowaniu nadzoru nad Zakładem Ubezpieczeń Społecznych na zasadach określonych w odrębnych przepisach.

Art. 30. 1. Związki zawodowe mają prawo prowadzenia we własnym zakresie prac badawczych w dziedzinach objętych działalnością statutową, a w szczególności badań statystycznych, analiz indeksu cen i płac oraz innych elementów warunków bytu i pracy.

2. Dla realizacji celów, o których mowa w ust. 1, związki zawodowe, na zasadach określonych odrębnymi przepisami, mogą tworzyć instytucje o charakterze naukowo-badawczym.

Art. 31. 1. Związki zawodowe uczestniczą w rozwoju i upowszechnianiu kultury i oświaty; w szczególności mogą tworzyć i prowadzić instytucje i placówki upowszechniania kultury w środowiskach pracowniczych oraz prowadzić szkolenia pracowników z tego zakresu.

2. Związki zawodowe mogą organizować i uczestniczyć w rozwoju i upowszechnianiu w środowiskach pra-

cowniczych kultury fizycznej, sportu i wypoczynku po pracy oraz organizować i prowadzić własne domy wczasowe.

3. Związki zawodowe uczestniczą w sprawowaniu nadzoru nad Funduszem Wczasów Pracowniczych na zasadach określonych odrębnymi przepisami.

4. Związki zawodowe współdziałają z Polskim Związkiem Działkowców w zakresie rozwoju pracowniczych ogrodów działkowych oraz przydziału działek.

Art. 32. Związki zawodowe mają prawo prowadzenia własnej działalności wydawniczej dla celów pracy związkowej oraz prowadzenia działalności oświatowej i kulturalnej. Mają także prawo prezentowania problematyki związkowej w ogólnie dostępnych obywatelom i ich organizacjom środkach masowego przekazu zgodnie z przepisami regulującymi działanie tych środków.

Art. 33. 1. Organy administracji państwowej i gospodarczej obowiązane są stwarzać warunki umożliwiające związkom zawodowym realizację przysługujących im uprawnień, a w szczególności udzielać im informacji w sprawach objętych działalnością związków zawodowych oraz udostępniać do wglądu dokumentację dotyczącą spraw pracowniczych, z zastrzeżeniem obowiązku zachowania tajemnicy państwowej, gospodarczej i służbowej.

2. Zakład pracy obowiązany jest udzielić pracownikowi powołanemu do pełnienia funkcji związkowej urlopu bezpłatnego na zasadach i w trybie określonych w Kodeksie pracy.

3. Kierownik zakładu pracy obowiązany jest zwolnić pracownika od pracy zawodowej, z zachowaniem prawa do wynagrodzenia za czas niezbędny do wykonania doraźnej czynności związanej z jego funkcją związkową, jeżeli nie może być ona wykonana w czasie wolnym od pracy.

Art. 34. Związki zawodowe mogą prowadzić działalność gospodarczą na zasadach określonych odrębnymi przepisami.

Rozdział 4

Zakładowa organizacja związkowa.

Art. 35. 1. Zakładowa organizacja związkowa jest podstawowym ogniwem każdego związku zawodowego.

2. Zakładowe organizacje związkowe wykonują zadania związków zawodowych w zakładach pracy, działając poprzez swoje statutowe organy.

3. Do zakresu działania zakładowych organizacji związkowych należy w szczególności:

- 1) zajmowanie stanowiska we wszystkich indywidualnych sprawach pracowniczych w zakresie unormowanym w przepisach prawa pracy,
- 2) zajmowanie stanowiska wobec kierownika zakładu pracy i organu samorządu załogi w sprawach dotyczących praw i interesów załogi zakładu pracy, a w szczególności przy ustalaniu zakładowego systemu wynagradzania, regulaminu pracy, regulaminu nagród i premiowania, rozkładu czasu pracy, ustalaniu planu urlopów, oraz dotyczących socjalno-bytowych i kulturalnych potrzeb załogi,
- 3) współdziałanie z kierownikiem zakładu pracy w sprawach dotyczących podwyższania przez pracowników kwalifikacji zawodowych, rozwoju racjonalizacji i wynalazczości pracowniczej oraz kształtowania w zakładzie zasad współżycia społecznego,

- 4) sprawowanie kontroli nad przestrzeganiem przepisów prawa pracy, a w szczególności przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, oraz kierowanie działalnością społecznej inspekcji pracy i współdziałanie w tym zakresie z państwową inspekcją pracy,
- 5) sprawowanie społecznej kontroli nad rozdziałem mieszkań będących w dyspozycji zakładów pracy,
- 6) zajmowanie się sprawami bytowymi i socjalno-kulturalnymi emerytów i rencistów.

4. Na wniosek zakładowej organizacji związkowej kierownik zakładu pracy wspólnie z tą organizacją dokonują nie rzadziej niż raz w roku oceny stanu realizacji praw pracowniczych i działalności socjalnej w zakładzie pracy oraz ustalają wnioski wynikające z tych ocen.

5. Wykonywanie uprawnień zakładowych organizacji związkowych następuje na zasadach i w trybie określonych w Kodeksie pracy, niniejszej ustawie oraz w innych przepisach prawa.

Art. 36. 1. Ustalanie przez zakład pracy zasad wykorzystania funduszu socjalnego i mieszkaniowego, w tym podział środków z tych funduszy na określone cele, wymaga uzgodnienia z zakładową organizacją związkową.

2. Przyznawanie pracownikom świadczeń z funduszy, o których mowa w ust. 1, dokonywane jest przez kierownika zakładu pracy w uzgodnieniu z zakładową organizacją związkową.

3. System wynagradzania ustalany w zakładzie pracy i związane z nim regulaminy nagród i premiowania, jak również regulamin pracy, rozkład czasu pracy oraz plan urlopów są ustalane w uzgodnieniu z zakładową organizacją związkową. Uprawnienia związków zawodowych w zakresie tworzenia zakładowych systemów wynagradzania określają odrębne przepisy.

Art. 37. 1. W zakładzie pracy, w którym działa więcej niż jedna organizacja związkowa, każda z nich pełni funkcje, o których mowa w art. 35 ust. 3 pkt 1, w odniesieniu do swoich członków.

2. W wypadkach określonych w ust. 1 organizacje związkowe mogą się porozumieć, że funkcje, o których stanowi art. 35 ust. 3, będzie wykonywać, w zakresie ustalonym w porozumieniu, wspólna reprezentacja związkowa.

3. Pracownik nie zrzeszony w związku zawodowym do obrony swoich praw pracowniczych może wskazać zakładową organizację związkową, jeżeli organizacja ta uprzednio wyraziła na to zgodę.

Art. 38. 1. Kierownik zakładu pracy jest obowiązany zapewnić zakładowym organizacjom związkowym warunki lokalowe oraz środki techniczne umożliwiające właściwe ich funkcjonowanie.

2. Na wniosek zakładowej organizacji związkowej kierownik zakładu pracy obowiązany jest udzielić pracownikowi powołanemu do pełnienia funkcji z wyboru w zakładowej organizacji związkowej zwolnienia od pracy na zasadach określonych w rozporządzeniu Rady Ministrów wydanym po zasięgnięciu opinii ogólnokrajowej organizacji międzyzwiązkowej.

Art. 39. 1. Zakład pracy nie może wypowiedzieć ani rozwiązać umowy o pracę z pracownikiem będącym członkiem zarządu zakładowej organizacji związkowej w czasie trwania mandatu oraz w okresie roku po jego wygaśnięciu, chyba że zachodzą przyczyny uzasadniające rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia. W wy-

padku gdy zakładowa organizacja związkowa wchodzi w skład ogólnokrajowej organizacji związkowej, rozwiązanie umowy o pracę może nastąpić po uprzednim uzyskaniu zgody statutowo właściwego organu tej organizacji.

2. Przepis ust. 1 nie narusza art. 40 Kodeksu pracy.

3. Zakład pracy nie może wypowiedzieć pracownikowi będącemu członkiem zarządu zakładowej organizacji związkowej warunków pracy i płacy na jego niekorzyść w okresie ustalonym w ust. 1, chyba że wypowiedzenie stało się konieczne z przyczyn, o których mowa w art. 43 § 1 Kodeksu pracy.

4. Przepisy ust. 1—3 stosuje się odpowiednio w wypadku, gdy pracownik jest zatrudniony na podstawie mianowania lub spółdzielczej umowy o pracę.

5. Przepisy ust. 1—4 stosuje się odpowiednio do pracownika pełniącego z wyboru funkcję w organach ogólnokrajowej organizacji związkowej i międzyzwiązkowej, z tym że zgodę na rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia wyraża właściwy statutowo organ organizacji, w której pracownik pełni lub pełnił swą funkcję.

Rozdział 5

Spory zbiorowe. Prawo do strajku.

Art. 40. W razie zaistnienia sporu zbiorowego właściwe organy związków zawodowych i administracji są obowiązane niezwłocznie podjąć rokowania w celu jego rozwiązania.

Art. 41. 1. Jeżeli rokowania nie doprowadzą do rozwiązania sporu, każda ze stron może żądać wszczęcia postępowania pojednawczego. Postępowanie to prowadzi powołana w tym celu komisja w składzie sześciu członków wyznaczonych w równej liczbie przez każdą ze stron.

2. Rozwiązanie sporu w tym postępowaniu winno nastąpić w ciągu siedmiu dni — w razie sporu obejmującego jeden zakład pracy (spór zakładowy) i dziesięciu dni — w razie sporu wykraczającego poza sprawę jednego zakładu (spór ponadzakładowy).

3. Rozwiązanie sporu następuje w drodze porozumienia, które wiąże strony. W razie nieosiągnięcia porozumienia komisja sporządza protokół rozbieżności, ze wskazaniem stanowisk stron.

Art. 42. 1. Jeżeli spór ponadzakładowy nie został rozwiązany w trybie określonym w art. 40 i 41, strony obowiązane są poddać go rozstrzygnięciu przez Kolegium Arbitrażu Społecznego przy Sądzie Najwyższym, zaś spór zakładowy — kolegium arbitrażu społecznego przy sądzie wojewódzkim, w którym utworzony został sąd pracy i ubezpieczeń społecznych.

2. W skład kolegium wchodzi: przewodniczący wyznaczony spośród sędziów danego sądu przez prezesa sądu oraz sześciu członków wyznaczonych po trzech członków przez każdą ze stron. Strony powinny dążyć do wskazania osób bezpośrednio nie zainteresowanych rozstrzygnięciem sprawy.

3. Prezes sądu wyznacza bezzwłocznie termin posiedzenia, o którym zawiadamia strony sporu lub ich przedstawicieli.

4. Jeżeli rozstrzygnięcie sporu wymaga wiadomości specjalnych, kolegium może zasięgać opinii ekspertów.

5. Orzeczenie kolegium zapada większością głosów. Jeżeli żadna ze stron przed poddaniem sporu rozstrzygnięciu kolegium nie postanowi inaczej, orzeczenie to wiąże strony.

6. Rada Państwa ustali w formie regulaminu tryb postępowania przed kolegiami arbitrażu społecznego.

Art. 43. 1. Związkowi zawodowemu przysługuje prawo organizowania strajków na zasadach określonych w niniejszym rozdziale.

2. Związki zawodowe mogą podejmować także inne formy protestu nie naruszające porządku prawnego i zasad współżycia społecznego.

Art. 44. 1. Strajk polega na dobrowolnym zbiorowym powstrzymaniu się pracowników od wykonywania pracy w celu obrony interesów ekonomicznych i społecznych danej grupy pracowniczej.

2. Strajk jest środkiem ostatecznym i nie może być ogłoszony bez uprzedniego wyczerpania możliwości załatwienia sporu według zasad określonych w art. 40—42. Nie dotyczy to ogłoszenia strajku w związku z niewykonaniem wiążącego strony orzeczenia kolegium, o którym mowa w art. 42.

3. Przy podejmowaniu decyzji o ogłoszeniu strajku organ związkowy bierze pod uwagę współmierność żądań do strat związanych ze strajkiem.

4. Strajk jest niedopuszczalny, jeżeli rozstrzygnięcie zaistniałych sporów indywidualnych jest możliwe w drodze orzeczenia organu rozpatrującego spory o roszczenia pracownicze.

5. Niedopuszczalny jest strajk o charakterze politycznym.

Art. 45. 1. Strajk ogłasza zakładowy organ związku po uzyskaniu akceptacji tej decyzji przez większość załogi w głosowaniu tajnym oraz zgody nadrzędnego organu związku. Udział w głosowaniu jest dobrowolny.

2. Strajk ponadzakładowy ogłasza organ związku wskazany w statucie, na zasadach określonych w ust. 1.

3. Udział w strajku jest dobrowolny. Nikt nie może być zmuszony do udziału lub odmowy udziału w strajku. Nie wolno stawiać przeszkód w podejmowaniu pracy, o ile istnieją warunki do jej podjęcia przez pracowników, którzy nie uczestniczą w strajku lub zrezygnowali z uczestnictwa w nim.

4. Strajk zgłasza się co najmniej na siedem dni przed jego rozpoczęciem, o czym zawiadamia się kierownika zakładu pracy.

5. Jeżeli spór dotyczy treści układu zbiorowego pracy lub innego porozumienia, ogłoszenie strajku nie może nastąpić przed upływem terminu wypowiedzenia układu zbiorowego lub ustalonego w porozumieniu terminu realizacji jego postanowień.

Art. 46. 1. Organizatorzy strajku obowiązani są wspólnie z kierownikiem zakładu pracy zapewnić w czasie strajku ochronę mienia oraz nieprzerwaną pracę tych urządzeń i instalacji, których unieruchomienie może stanowić zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego albo spowodować niepowetowane szkody.

2. Kierownik zakładu pracy nie może być w czasie strajku ograniczony przez organizatorów strajku w pełnieniu jego obowiązków.

3. Organizowanie, przeprowadzanie i udział w strajku lub akcji protestacyjnej nie zwalnia od odpowiedzialności karnej za naruszenie prawa, a zwłaszcza za bezprawny zabór lub używanie mienia, za zmuszanie przemocą lub groźbą bezprawną innej osoby do zaniechania podjęcia lub wykonywania pracy albo za uniemożliwianie lub utrudnianie kierownikowi zakładu pracy pełnienia jego obowiązków.

Art. 47. 1. Prawo do strajku nie przysługuje pracownikom zatrudnionym w jednostkach wojskowych oraz w przedsiębiorstwach państwowych podległych Ministrowi Obrony Narodowej i Ministrowi Spraw Wewnętrznych, w zakładach (wydziałach i oddziałach) przemysłu obronnego, w jednostkach organizacyjnych podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych i w jednostkach więziennictwa, funkcjonariuszom pożarnictwa oraz pracownikom zatrudnionym na stanowiskach bezpośrednio związanych z obronnością i bezpieczeństwem Państwa, w zakładach pracy produkujących, magazynujących i zaopatrujących w środki żywności oraz w zakładach służby zdrowia i opieki społecznej, w aptekach, a także w placówkach oświaty i wychowania.

2. Prawo do strajku nie przysługuje również pracownikom administracji państwowej, banków, sądów i prokuratur, pracownikom zatrudnionym przy ropociągach i gazociągach oraz przy obsłudze linii tranzytowych, urządzeń związanych z zapewnieniem ruchu i komunikacji międzynarodowej i jej obsługi w zakresie tranzytu, zapewniających funkcjonowanie łączności międzynarodowej i międzymiastowej oraz służb specjalnych łączności, pracownikom stacji oraz rozgłośni radiowych i telewizyjnych, a także obsługi urządzeń w zakresie transportu drogowego i lotniczego.

3. W przedsiębiorstwie Polskie Koleje Państwowe oraz w innych zakładach transportowych, w jednostkach organizacyjnych łączności, w zakładach pracy zaopatrujących ludność w wodę, energię elektryczną i ciepłą, gaz należy zapewnić niezbędne usługi w zakresie obronności i bezpieczeństwa Państwa oraz podstawowych potrzeb ludności. W tym celu organizatorzy strajku obowiązani są do współdziałania z kierownictwem zakładów pracy i terenowymi organami administracji państwowej, a także z właściwymi organami wojskowymi. Stwierdzenie organu wojskowego co do potrzeb w zakresie obronności i bezpieczeństwa Państwa jest wiążące.

Art. 48. Wykonywanie prawa do strajku nie zwalnia zakładów pracy i zatrudnionych w nich pracowników z obowiązków wynikających z przepisów o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Art. 49. Strajk może być poprzedzony strajkiem ostrzegawczym. Strajk ostrzegawczy powinien ograniczać się do niezbędnego okresu i nie może trwać dłużej niż dwie godziny.

Art. 50. Strajk jest zabroniony w zakładach pracy położonych na terenie, na którym ogłoszono stan klęski żywiołowej — od chwili jego ogłoszenia.

Art. 51. Udział w strajku zorganizowanym w myśl artykułów poprzedzających nie stanowi naruszenia obowiązków pracowniczych i nie może spowodować dla strajkujących ujemnych następstw. Dotyczy to również udziału w innych formach protestu, o których mowa w art. 43 ust. 2.

Art. 52. 1. W okresie strajku zorganizowanego w myśl artykułów poprzedzających pracownik zachowuje prawo do świadczeń z ubezpieczenia społecznego oraz innych uprawnień ze stosunku pracy, z wyjątkiem prawa do wynagrodzenia.

2. Związki zawodowe i ich zrzeszenia mogą tworzyć fundusz strajkowy i decydują o jego wykorzystaniu. Fundusz ten nie podlega egzekucji, a związki zawodowe mogą pokrywać z niego rekompensatę utraconego wynagrodzenia przez uczestników strajków.

3. Pracownikowi, który nie brał udziału w strajku, a który z powodu strajku doznał przeszkód w wykonywaniu pracy, zakład pracy jest obowiązany wypłacić równowartość utraconego wynagrodzenia.

Rozdział 6

Odpowiedzialność za naruszenie przepisów ustawy.

Art. 53. Kto w związku z zajmowanym stanowiskiem lub pełnioną funkcją nie dopełnia obowiązku lub w inny sposób narusza przepisy ustawy, podlega karze grzywny.

Art. 54. Kto kieruje strajkiem zorganizowanym wbrew postanowieniom niniejszej ustawy, podlega karze pozbawienia wolności do roku, ograniczenia wolności albo grzywny.

Art. 55. 1. Sąd Wojewódzki w Warszawie w razie stwierdzenia, że dany organ związku zawodowego prowadzi działalność rażąco sprzeczną z ustawą, ustala trzymiesięczny termin dostosowania działalności tego organu do obowiązującego prawa. Postępowanie sądowe wszczyna się na wniosek Prokuratora Generalnego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

2. W razie bezskutecznego upływu terminu przewidzianego w ust. 1, Sąd Wojewódzki w Warszawie może:

- 1) orzec grzywnę do 50.000 zł indywidualnie nakładaną na poszczególnych członków danego organu związkowego,
- 2) zająć od właściwych władz związku przeprowadzenia w określonym terminie nowych wyborów do organu związku wymienionego w ust. 1 pod rygorem zawieszenia działalności tego organu.

3. Jeżeli środki określone w ust. 2 okażą się bezskuteczne lub gdy związek zawodowy prowadzi działalność sprzeczną z Konstytucją Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i innymi ustawami, Sąd Wojewódzki w Warszawie, na wniosek Prokuratora Generalnego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, orzeka o skreśleniu związku zawodowego z rejestru związków zawodowych.

4. Związek zawodowy skreślony z rejestru związków zawodowych w myśl ust. 3 jest zobowiązany niezwłocznie zaprzestać swej działalności, a w terminie najpóźniej trzech miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia o skreśleniu z rejestru związków zawodowych dokonać swojej likwidacji w sposób przewidziany w statucie.

5. Do spraw, o których mowa w ust. 1—4, przepisy art. 20 ust. 5 stosuje się odpowiednio.

Rozdział 7

Przepisy przejściowe i końcowe.

Art. 56. Ilekroć w ustawie jest mowa o organach administracji gospodarczej, rozumie się przez to odpowiednio także kierownika lub właściciela zakładu pracy.

Art. 57. Przewidziane w przepisach prawa uprawnienia właściwych instancji związków zawodowych przechodzą na odpowiednie organy związków zawodowych, przewidziane w niniejszej ustawie i statutach związków zawodowych.

Art. 58. 1. W uspołecznionych zakładach pracy tworzone są pracownicze kasy zapomogowo-pożyczkowe, których członkami mogą być wszyscy pracownicy, a także emeryci i renciści bez względu na przynależność związkową. Nadzór społeczny nad tymi kasami sprawują związki zawodowe.

2. Zasady organizowania i funkcjonowania tych kas, ich ramowy statut oraz obowiązki zakładów pracy określi Minister Pracy, Płac i Spraw Socjalnych, w porozumieniu z Prezesem Narodowego Banku Polskiego oraz w uzgodnieniu ze związkami zawodowymi.

3. Kasy zapomogowo-pożyczkowe, istniejące w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy, dostosują swoją działalność do zasad ustalonych w przepisach wydanych na podstawie ust. 2, w terminie sześciu miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.

Art. 59. Rejestracje związków zawodowych dokonane przed dniem wejścia w życie ustawy tracą moc prawną.

Art. 60. 1. Rozpoczynanie działalności związkowej następować będzie w następujących terminach:

- 1) po 31 grudnia 1982 r. przez organizacje związkowe w zakładach pracy — nie wcześniej niż po zarejestrowaniu ich statutów przez sądy wojewódzkie,
- 2) po dniu 31 grudnia 1983 r. przez ogólnokrajowe organizacje związkowe,
- 3) po dniu 31 grudnia 1984 r. przez zrzeszenia i organizacje międzyzwiązkowe.

2. Organem rejestracyjnym dla organizacji, o których mowa w ust. 1 pkt 2 i 3, jest Sąd Wojewódzki w Warszawie.

3. Rada Państwa określi w drodze uchwały zasady i sposób stosowania przepisów ust. 1. W okresie, którego termin końcowy określi Rada Państwa, w zakładzie pracy działa jedna organizacja związkowa.

Art. 61. 1. Majątek Zrzeszenia Związków Zawodowych oraz majątek związków zawodowych, istniejących przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, na okres przejściowy zostaje przekazany pod tymczasowy zarządek którego organizację i funkcję określi Rada Ministrów w drodze rozporządzenia.

2. Zasady i tryb przekazania majątku, o którym mowa w ust. 1, związkom zawodowym określi, w drodze rozporządzenia, Rada Ministrów — po zasięgnięciu opinii związków zawodowych, powstałych po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 62. Tracą moc:

- 1) dekret z dnia 6 lutego 1945 r. o utworzeniu Rad Zakładowych (Dz. U. Nr 8, poz. 36 i z 1947 r. Nr 24, poz. 92),
- 2) ustawa z dnia 1 lipca 1949 r. o związkach zawodowych (Dz. U. Nr 41, poz. 293 i z 1980 r. Nr 22, poz. 83),
- 3) ustawa z dnia 6 maja 1981 r. w sprawie rejestracji organizacji międzyzwiązkowych (Dz. U. Nr 11, poz. 52),
- 4) ustawa z dnia 6 maja 1981 r. o związkach zawodowych rolników indywidualnych (Dz. U. Nr 11, poz. 50).